TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU
PHẬT HỌC
CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM
ISSN: 2734-9195

UNESCO dự kiến đưa "Tam giác Kim Cương" Odisha là Di sản Thế giới

ISSN: 2734-9195 08:25 31/01/2026

Quần thể "Tam giác Kim Cương" sẽ gia nhập hàng ngũ những di sản Phật giáo được thế giới công nhận, qua đó tiếp tục khẳng định vai trò lịch sử của Odisha trong tiến trình hình thành, lan tỏa và phát triển Phật giáo tại Nam Á và Đông Nam Á.

UNESCO vừa chính thức đưa quần thể di tích Phật giáo được gọi là "Tam giác Kim Cương" (Diamond Triangle), gồm Ratnagiri, Udayagiri và Lalitgiri tại các huyện Jajpur và Cuttack, bang Odisha (Ấn Độ), vào Danh sách dự kiến Di sản Thế giới của Ấn Độ, theo thông tin từ các quan chức nước này.

Ba địa điểm trên từ lâu đã được giới học giả và khảo cổ học đánh giá là những trung tâm Phật giáo quan trọng của miền Đông Ấn Độ trong giai đoạn đầu và trung kỳ, đồng thời được cho là đã góp phần nuôi dưỡng và phát triển ba truyền thống lớn của Phật giáo: Theravāda, Mahāyāna và Vajrayāna.

Nguồn ảnh: deccanherald.com

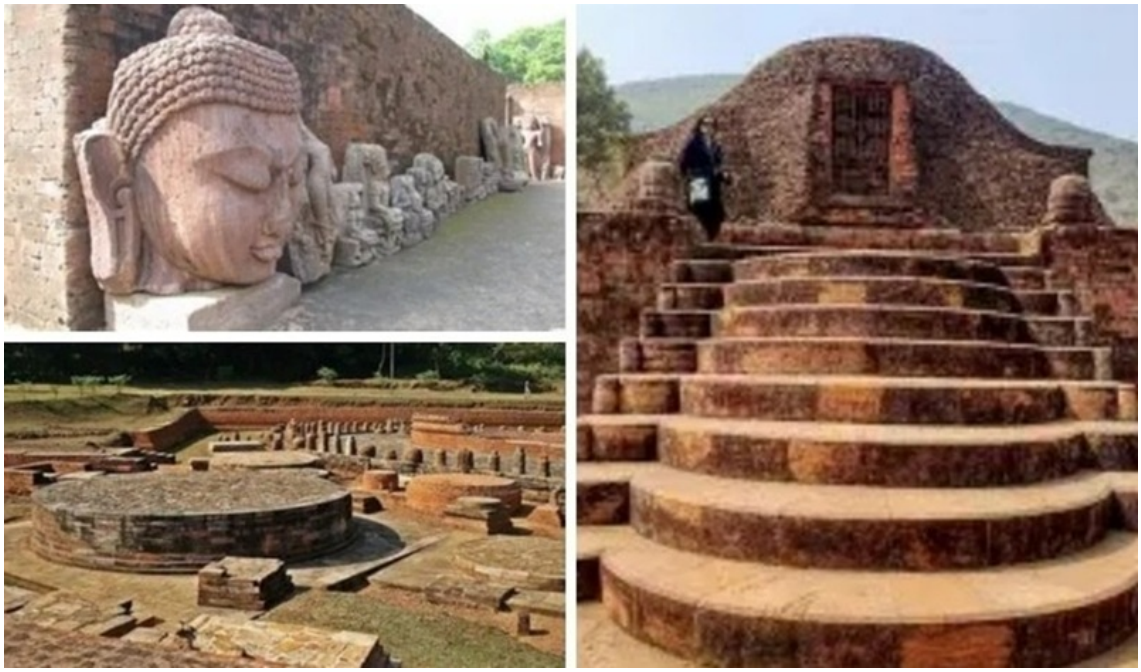
Hồ sơ đề cử do Cục Khảo cổ học Ấn Độ (ASI) - cơ quan đầu mối triển khai Công ước Di sản Thế giới của UNESCO tại Ấn Độ - chuẩn bị và đệ trình lên Trung tâm Di sản Thế giới UNESCO cách đây tám tháng. Việc nộp hồ sơ được thực hiện thông qua Đại sứ kiêm Đại diện thường trực của Ấn Độ tại UNESCO, ông Vishal V. Sharma.

Đầu tuần này, UNESCO đã chính thức thông báo tới Đại sứ Sharma rằng hồ sơ đề cử quần thể "Tam giác Kim Cương" đã được chấp thuận đưa vào Danh sách dự kiến. Trung tâm Di sản Thế giới cũng xác nhận rằng các tài liệu do ASI nộp đáp ứng đầy đủ các hướng dẫn nghiệp vụ đối với một hồ sơ trong danh sách dự kiến.

Ông D. B. Garnayak, Trưởng phòng Khảo cổ khu vực Puri (ASI) và là một trong những nhân sự chủ chốt tham gia quá trình đề cử, nhấn mạnh ý nghĩa của sự kiện này: *"Danh sách dự kiến xác định những địa điểm có giá trị nổi bật toàn cầu, về mặt văn hóa hoặc tự nhiên, và đủ điều kiện để xem xét ghi danh vào Danh sách Di sản Thế giới".* (Times of India)

Sau khi được đưa vào danh sách dự kiến, trách nhiệm thúc đẩy hồ sơ nay chủ yếu thuộc về chính quyền bang Odisha. Theo ông Garnayak, để tiến tới ghi danh chính thức, cần tiếp tục hoàn thiện tư liệu khoa học, kế hoạch bảo tồn dài hạn, đồng thời duy trì nỗ lực vận động bền bỉ ở cấp quốc gia và quốc tế.

Chia sẻ trên **mạng xã hội**, Bộ trưởng Tư pháp bang Odisha, ông Prithiviraj Harichandan, bày tỏ: *"Tam giác Kim Cương của Odisha - Ratnagiri, Lalitgiri và Udayagiri - đã được UNESCO đưa vào Danh sách dự kiến của Ấn Độ để xem xét công nhận Di sản Thế giới. Đây là niềm tự hào lớn đối với bang, với văn hóa và di sản của chúng tôi".* (Deccan Herald)

Nguồn ảnh: insightsonindia.com

Ba địa điểm này nằm gần nhau tại miền trung Odisha và từ lâu được gọi chung là “Tam giác Kim Cương” nhờ giá trị khảo cổ đặc biệt phong phú. Ratnagiri được biết đến với tên gọi “đồi châu báu”, Udayagiri là “đồi mặt trời mọc”, còn Lalitgiri được gọi là “đồi đỏ”. Toàn bộ quần thể lưu giữ hệ thống di tích đa dạng gồm bảo tháp, tu viện, điện thờ, bia ký và tượng đá, khắc họa hình ảnh đức Phật cùng nhiều vị Phật và Bồ tát trong các truyền thống Phật giáo khác nhau.

Trong số đó, Ratnagiri được xem là **trung tâm Phật giáo** lớn và tiêu biểu nhất. Khu di tích này trải rộng trên diện tích khoảng 7,28 ha, nằm trên dãy đồi Assia ven sông Kelua, thuộc huyện Jajpur. Nơi đây đã phát lộ nhiều phát hiện khảo cổ quan trọng, bao gồm những tu viện quy mô lớn và các tác phẩm điêu khắc tinh xảo gắn liền với Phật giáo Kim Cương thừa (Vajrayāna).

Hiện nay, Ấn Độ có 70 địa điểm trong Danh sách dự kiến Di sản Thế giới của UNESCO, bao gồm các loại hình văn hóa, tự nhiên và hỗn hợp. Riêng bang Odisha đã có Ekamra Kshetra tại Bhubaneswar và hồ Chilika (huyện Ganjam) nằm trong danh sách này. Năm 2025, quần thể đền Chausathi Yogini phân bố tại nhiều bang của Ấn Độ, trong đó có Odisha, cũng được bổ sung vào Danh sách dự kiến; riêng Odisha hiện sở hữu hai ngôi đền Yogini, nằm ở vùng ven Bhubaneswar và huyện Balangir.

Nếu được ghi danh chính thức trong tương lai, quần thể “Tam giác Kim Cương” sẽ gia nhập hàng ngũ những di sản Phật giáo được thế giới công nhận, qua đó tiếp tục khẳng định vai trò lịch sử của Odisha trong tiến trình hình thành, lan tỏa và phát triển Phật giáo tại Nam Á và Đông Nam Á.

Tác giả: **Justin Whitaker** / Chuyển ngữ và biên tập: **Vương Ảnh Lộ**

Nguồn: buddhistdoor.net